

وضعیت سخت‌افزاری مطبوعات در ایران

نوشته دکتر علی اصغر فرامرزیان

این مقاله، چکیده پژوهشی است که توسط نگارنده در مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها صورت گرفته است. در این پژوهش به آمار ماشین‌ها و کارگاه‌های چاپ فعال در زمینه مطبوعات توجه شده است و در مدتی نسبتاً طولانی آمار کارگاه‌ها و تجهیزات دولتی و غیردولتی تا آخر سال ۱۳۸۱ مورد بررسی قرار گرفت.

انگیزه ایجاد مراکز نشر مطبوعات و چاپخانه دولتی قبل از انقلاب نیز کمابیش مورد توجه بوده است و افراد مورد اعتماد و صاحب‌سرمایه در صنعت چاپ و مطبوعات سرمایه‌گذاری می‌کردند. اگر مساعدتی صورت می‌گرفت برای کنترل چاپخانه‌ها خصوصاً چاپخانه‌های مطبوعات بود. پس از انقلاب با مصادره اکثر چاپخانه‌های بزرگ، چاپ و نشر وابستگی فراوانی به دولت پیدا کرد و سرمایه‌های کلان این صنعت در اختیار دولت قرار گرفت. دولت به جای فروش یا واگذاری چاپخانه‌ها به افراد متخصص خود مسؤلیت اداره آنها را به عهده گرفت و متعاقب آن و با توجه به نیاز جامعه به ابزار تبلیغ وارد بازار نشر و پس از آن به بزرگ‌ترین سرمایه‌دار چاپ و نشر در کشور تبدیل شد. دولت با پشتیبانی و ارائه امکانات، بدون توجه به سوددهی این صنعت باعث شد که ناشران و چاپخانه‌داران بزرگ دولتی با سوسیدهای کلان از امکانات فراوان بهره‌مند شوند. این

حمایت بدون توجه به بازدهی سرمایه باعث شد که ناشرین و چاپخانه‌های بخش خصوصی هیچ‌گاه امکان رقابت با مراکز دولتی را پیدا نکنند. بدیهی است که درآمد چاپخانه‌های دولتی نسبت به سرمایه‌گذاری انجام شده هیچ‌گاه بیشتر از چاپخانه‌های خصوصی نبوده است، ولی سوبسید دولت سدراه توسعه این صنعت و عدم امکان رقابت بوده است. قبل از انقلاب صاحبان روزنامه‌ها سیاسی‌تر از سایر صاحبان این صنعت بودند و به همین دلیل بیش از سایر بخش‌ها اموال‌شان مصادره شد. تجهیزات مطبوعاتی مصادره شده بیش از ۹۰ درصد سرمایه چاپ مطبوعات کشور بوده است.

هر چند در این تحقیق از همه تجهیزات صنعت چاپ کشور آمار گرفته شده، اما بیشتر به تجهیزاتی که بر وضعیت سخت‌افزاری مطبوعات کشور تأثیر داشته پرداخته شده است. آنچه در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت وضعیت تخصصی سخت‌افزارهای مطبوعات ایران است. در این بررسی از همه ماشین‌های چاپ کشور در بخش دولتی و خصوصی فیش برداری شد. نه‌هزار فیش تهیه شده به صورت چهارمیلیون و پانصد هزار دیتا به کامپیوتر داده شده است. این آمار به تجهیزات موجود در ۱۸۸۴ کارگاه چاپ مطبوعات، چاپ عمومی و لیتوگرافی پرداخته است.

امروزه مراکز مطبوعات دولتی بسیاری وجود دارد، ولی شیوه‌های قانونی خاصی برای عملکرد مدیران دولتی آن در نظر گرفته شده است که ممکن است از نظر قانونی لفظ دولتی به آنها تعلق نگیرد ولی در اصل مدیران آنها توسط دولت و نظام تعیین شده و تابعی از دستورات در چارچوب نظام هستند و با سرمایه دولت فعالیت می‌کنند. در این تحقیق به چاپخانه‌هایی خصوصی اطلاق می‌شود که از ابتدا تا انتها سرمایه‌گذاری آنها توسط افراد حقیقی انجام گرفته است و چاپخانه‌هایی که سرمایه‌گذاری آنها توسط دولت انجام گرفته و کماکان مورد پشتیبانی دولت و نظام قرار دارند دولتی شمرده می‌شوند، حتی اگر ظاهراً این لفظ به آنها اطلاق نشود.

در اینجا مسائل تخصصی و مشکلات مستدل مطبوعات کشور در ارتباط با تجهیزات سخت‌افزاری جدا از مسائل سیاسی-اجتماعی بررسی می‌شود، اما باید اقرار کنیم دخالت، نظارت و رقابت دولت در وضعیت اقتصادی مطبوعات به قدری در عوامل تحقیق جاری و ساری است که مهم‌ترین عامل مربوط به آن یعنی وضعیت سخت‌افزاری جدای از این دخالت‌ها غیرقابل بررسی است؛ به طوری که هر عاملی در این تحقیق برای بیان چرایی

خود، ما را به تفکیک و مقایسه مطبوعات دولتی و بخش خصوصی می‌کشاند. بهره‌مند بودن مطبوعات دولتی از حقوق و پشتیبانی دولت و فقدان این حقوق برای مطبوعات بخش خصوصی، هرگونه رقابت بین مطبوعات کشور را منتفی ساخته است؛ به طوری که هیچ‌گونه رقابتی به جز دریافت امکانات بیشتر از دولت و تقسیم آن بین مطبوعات دولتی و سردرگریانی مطبوعات بخش خصوصی برای حل مشکلات اقتصادی وجود نداشته و نیاز به هرگونه رقابت را خودبه‌خود منتفی ساخته است.

اگر در این تحقیق آمار سخت‌افزار مطبوعات در کشور را بدون تفکیک بخش دولتی و خصوصی مورد بررسی قرار دهیم، شاید بتوان گفت مجموع سخت‌افزارهای موجود متناسب با تولید است، اما اگر موجودی تجهیزات مطبوعات دولتی را از این آمار کسر کنیم، شاهد مطبوعاتی ضعیف در بخش خصوصی هستیم و در صورت افزایش تیراژ، بخش خصوصی نیازمند افزایش سخت‌افزاری تجهیزات خواهد بود. در آمار این پژوهش همه ماشین‌های چاپ کشور که حتی مطبوعات کم‌تیراژ شهرستانی را چاپ کرده‌اند نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

صنعت چاپ تنها صنعتی است که کنترل قانونی آن به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سپرده شده است. سیاست‌گذاری و تغییر و تحولات این صنعت در اداره کل چاپ و نشر این وزارتخانه صورت می‌پذیرد. در این تحقیق به جنبه‌های غیرمطبوعاتی چاپ کمتر پرداخته شده است. ماده اصلی تجهیزات سخت‌افزار چاپ در ایران کاغذ است و اصطلاحاً به آن چاپ در خدمت نشر گفته می‌شود که در دست دولت قرار دارد. مشکل کاغذ مطبوعات از سایر رسانه‌های چاپی بارزتر است. از نظر کمی تعداد ماشین‌های چاپ بخش خصوصی بیشتر از ماشین‌های چاپ بخش دولتی است، اما به لحاظ کیفی ماشین‌های چاپ دولتی. از نظر قیمت تمام شده، جدید بودن و بزرگی دستگاه. با تجهیزات بخش خصوصی قابل مقایسه نیستند.

یکی از مهم‌ترین عوامل افزایش دهنده سخت‌افزار چاپ در بخش خصوصی امکاناتی است که دولت برای خرید تجهیزات در اختیار افراد خاص قرار داده است. به طور مثال، هم‌اکنون شهرستان قم به نسبت جمعیت از بیشترین حجم تجهیزات چاپ کشور برخوردار است و این تجهیزات بسیار جدید و گران‌قیمت هستند. در بین صاحبان مجوز چاپ در شهرستان قم کمتر می‌توان متخصصان صنعت چاپ کشور را یافت. این مجوزها

بیشتر به افرادی تعلق گرفته که به طریقی وابستگی خاص به نظام دارند. اگر سخت افزارهایی که به این افراد و انجمن‌ها تعلق دارد را از دارایی‌های بخش خصوصی کسر کنیم، موجودی بخش خصوصی از این مقدار نیز کمتر خواهد بود. نکته مهم این است که اکثر چاپخانه‌هایی که به این افراد تعلق دارد، به خاطر وابستگی‌شان به افراد و انجمن‌ها از ظرفیت کامل خود استفاده نمی‌کنند.

آمار این تحقیق نشان می‌دهد که دولت به لحاظ کیفی صاحب ۶۲ درصد و به لحاظ کمی صاحب ۵۱ درصد از ماشین‌های تخصصی چاپ مطبوعات است و بیش از ۹۵ درصد از ماشین‌های مطبوعات کشور در تهران متمرکز است. ۸۰ درصد از کارگاه‌های دارنده دستگاه‌های تخصصی مطبوعات در کشور کار حرفه‌ای مطبوعات انجام نمی‌دهند.

چاپ اکثر مطبوعات کشور با ماشین‌های تخصصی چاپ به دلیل «بی‌ثباتی» و «تیراژ»، اقتصادی نیست ولی مطبوعات دولتی به علت بی‌توجهی به بُعد اقتصادی از این ماشین‌ها بهره می‌برند. از ۲۰۸۳ چاپخانه کشور فقط ۱۳ چاپخانه در زمینه چاپ مطبوعات فعالیت دارند و ماشین‌های چاپ اکثر مطبوعات کشور مناسب این کار نیستند. ماشین‌آلات «لترپرس» که بیشترین دستگاه‌های بخش خصوصی را تشکیل می‌دهد توانایی چاپ حرفه‌ای مطبوعات را ندارد. اکثر چاپخانه‌های شهرستان‌ها دارای ماشین لترپرس هستند و به همین دلیل به لحاظ فنی امکان چاپ نشریه در شهرستان‌ها موجود نیست.

۱. ماشین‌های چاپ رول

ماشین‌های «رول» دستگاه‌هایی هستند که کاغذ مورد استفاده آنها به صورت لوله‌ای و رول است. این ماشین‌ها فقط می‌توانند به طور پیوسته و روی کاغذ رول عملیات چاپ را انجام دهند و سرعت بالای این ماشین‌ها در مطبوعات کاربرد بسیار دارد. در این بررسی، ابتدا ماشین‌های رول و سپس ماشین‌های چاپ ورقی «افست» و «لترپرس» را توضیح می‌دهیم.

در اکثر کشورهای دنیا چاپ مطبوعات با ماشین رول انجام می‌گیرد و در بسیاری از موارد نوع چاپ این ماشین‌ها با سیستم‌های گود، افست (مسطح) یا لترپرس (برجسته) است که این نوع اخیر از دستگاه‌های قدیمی و از رده خارج است. ماشین‌های رول در ایران بیشتر از نوع افست یا لترپرس هستند و به ندرت از چاپ گود برای مطبوعات استفاده

می‌شود. چاپ مطبوعات در ایران، عمدتاً به دلیل تیراژ پایین، با ماشین‌های چاپ ورقی انجام می‌شود. لذا انتخاب تقسیم‌بندی سه‌گانه گود، افست و لترپرس، به علت گویایی تحقیق با توجه به نوع سخت‌افزار مطبوعات مورد استفاده در ایران است.

در جهان امروز برای چاپ مطبوعات، به دلیل تیراژ بالا و محدودیت زمانی، استفاده از ماشین‌های سریع ارجح است. این امکان چاپ میلیون‌ها ورق را با استفاده از کاغذ رول در حداقل زمان ممکن فراهم می‌کنند و به همین دلیل به ماشین‌های مخصوص چاپ مطبوعات شناخته شده‌اند. اما، در ایران برای چاپ مطبوعات با تیراژ پایین بیشتر از تکنولوژی چاپ افست ورقی استفاده می‌کنند و هنوز در بسیاری از شهرستان‌ها استفاده از ماشین‌های چاپ برجسته که معروف به لترپرس هستند برای مطبوعات محلی و کم‌تیراژ مرسوم است.

از ماشین‌های رول از قدیم برای چاپ مطبوعات در سه نوع چاپ متفاوت افست، برجسته و گود استفاده می‌شده است، ولی رفته‌رفته تکنولوژی چاپ برجسته یا لترپرس به خاطر دو مشکل اساسی عدم توانایی چاپ رنگی و مقدمات نسبتاً پردردسر قبل از چاپ آن از دور خارج شد. دو تکنولوژی دیگر روزه‌روز توسعه بیشتری پیدا کردند. امروز، از چاپ گود برای مطبوعات پرتیراژ و رنگی استفاده می‌کنند که بسیار مؤثر بوده است و همچنین کارهای منحصربه‌فرد را با این نوع چاپ انجام می‌دهند. چاپ گود دو خصوصیت عمده دارد که باعث می‌شود هر کارگاهی مایل به استفاده از آن نباشد:

۱. کاغذ مخصوص؛

۲. مقدمات نسبتاً دشوار و پرهزینه قبل از چاپ.

ولی به دلیل تجهیزات پیشرفته آن، مطبوعاتی که رنگ و تیراژ برای آنها عامل اصلی و مهم محسوب می‌شود آن را بر سایر انواع چاپ ترجیح می‌دهند. قبلاً نیز در ایران تعدادی ماشین چاپ گود در اختیار مطبوعات قرار داشت ولی آنها به دلیل فرسودگی و مشکلات کاغذ مخصوص و مراحل قبل از چاپ کنار گذاشته شدند.

بنا به دلایل بر شمرده شده چاپ افست عمومی‌ترین نوع چاپ در مطبوعات ایران است و از آن برای انواع چاپ رسانه‌های نوشتاری استفاده می‌کنند. با از دور خارج شدن ماشین‌های چاپ گود، امروزه اکثر ماشین‌های چاپ رول که در خدمت مطبوعات کشور است از تکنولوژی افست بهره می‌برند. معمولاً این ماشین‌ها علاوه بر چاپ روزنامه‌ها

برای مجلات پرتیراژ نیز به کار می‌روند. اما در ایران به دلیل تیراژ پایین مجلات کشور، استفاده از ماشین‌های رول مقرون به صرفه نیست، لذا اکثر ماشین‌های مورد استفاده برای چاپ مجلات ماشین‌های چاپ ورقی هستند.

توجه به دیگر نکات فنی ماشین‌های رول ضروری است. یکی از دلایلی که از ماشین‌های رول برای چاپ مطبوعات کم‌تیراژ استفاده نمی‌شود، هزینه بالا، به دلیل دور ریز اولیه کاغذ در تنظیم ماشین است. اگر این مقدار کاغذ باطله در تیراژ بالا محاسبه شود مقرون به صرفه است ولی در تیراژ پایین بسیار پرهزینه است. خصوصیت فنی دیگر قابل توجه این ماشین‌ها سرعت بالای آن است که استفاده از آنها را برای مطبوعات کم‌تیراژ غیرعملی می‌سازد. موارد ذکر شده برخی از دلایل فنی غیراقتصادی بودن ماشین‌های رول برای مطبوعات کشور است.

بررسی ماشین‌های رول بر حسب نوع فعالیت

نتایج به دست آمده در بررسی کمی این ماشین‌ها در کشور نشان می‌دهد که از ۴۶ کارگاه چاپ رول، که از سه سیستم چاپ لترپرس، افست و گود استفاده می‌کنند. فقط ۹ کارگاه به طور اختصاصی در اختیار مطبوعات قرار دارد. همان‌طور که در جدول زیر منعکس شده این رقم ۲۰ درصد کارگاه‌های چاپ رول را به خود اختصاص داده است.

توزیع فراوانی ماشین‌های رول به نسبت نوع فعالیت در چاپخانه‌ها

نوع کار	تعداد	درصد
مطبوعات	۹	۲۰
فرم‌اداری	۸	۱۸
کتاب	۳	۷
تولیدات	۶	۱۳
همه	۱۹	۴۲
جمع	۴۶	۱۰۰

بیش از ۸۰ درصد این چاپخانه‌ها یا بنا به دلایل فنی قادر به چاپ مطبوعات نیستند یا این‌که پیشنهادهای چاپی غیرمطبوعاتی را ترجیح می‌دهند. همچنین بیش از ۴۱ درصد آنها انواع تولیدات چاپی از جمله مطبوعات را انجام می‌دهند. لذا باید به این نکته توجه داشت که حتی چاپخانه‌های دارای ماشین رول در کشور از تخصص مطبوعاتی برخوردار نیستند.

بررسی توزیع کمی ماشین های رول در بخش دولتی و خصوصی

در بررسی کمی تعداد ماشین های رول می توان گفت از مجموع ۶۱ ماشین رول بیش از ۵۰ درصد از آنها در چاپخانه های دولتی و وابسته به دولت متمرکز شده اند.

توزیع فراوانی ماشین های رول در بخش دولتی و خصوصی

مشخصات	بخش خصوصی	بخش دولتی	جمع
تعداد دستگاه	۳۰	۳۱	۶۱
رنگ	۱۲۶	۲۰۵	۳۳۱
کارگاه	۲۶	۲۰	۴۶

بررسی توزیع کیفی ماشین های رول در بخش دولتی و خصوصی

در بررسی کیفی ماشین های رول برخلاف ماشین های چاپ ورق، محاسبه ورق مدنظر نیست و باید تعداد برج های رنگ آن را در نظر گرفت. به همین دلیل نکته قابل توجه و مهم در بررسی کیفی ماشین های مخصوص چاپ مطبوعات کشور این است که مراکز وابسته به دولت و نظام که ۳۸ درصد از چاپخانه های چاپ رول را تشکیل داده اند از نظر کیفی صاحب ۶۲ درصد از دستگاه های کشور هستند؛ و نکته قابل توجه دیگر در مورد خصوصیات کیفی ماشین های چاپ رول، سال ساخت و قیمت این ماشین ها در بخش دولتی است که از نظر کیفی با بخش خصوصی قابل مقایسه نیست، چون این ماشین ها در بخش دولتی بسیار جدیدتر و گران قیمت تر هستند.

بررسی توزیع ماشین های رول در تهران و شهرستان ها

بخش تخصصی سخت افزار چاپ مراکز استان ها و شهرستان ها در زمینه مطبوعات به مراتب از دیگر تخصص های چاپ ضعیف تر است. از ۶۱ دستگاه رول در کشور فقط ۶/۵ درصد آن در مراکز استان ها و شهرستان های کشور قرار دارد.

توزیع فراوانی ماشین های رول در بخش دولتی و خصوصی

مشخصات	ایران	تهران	شهرستان ها
تعداد دستگاه	۶۱	۵۷	۴
رنگ	۳۳۱	۳۱۵	۱۶
تعداد چاپخانه	۴۶	۲۳	۳

به لحاظ کیفی فقط ۴/۸ درصد کل ماشین های چاپ رول کشور در استان ها و شهرستان ها قرار دارد و بیش از ۹۵ درصد آنها در تهران متمرکز شده است. این آمار در بخش کمی تا ۷ درصد در استان ها و شهرستان های کشور افزایش پیدا می کند.

نتیجه:

۰ بیش از ۹۵ درصد از ماشین های اختصاصی چاپ مطبوعات کشور در تهران متمرکزاند.

۰ به لحاظ کیفی ۶۲ درصد از ماشین های اختصاصی چاپ در بخش دولتی متمرکزاند.

۰ به لحاظ کمی بیش از ۵۱ درصد از ماشین های اختصاصی چاپ مطبوعات در بخش دولتی متمرکزاند.

۰ ۸۰ درصد از چاپخانه های دارای ماشین های چاپ مطبوعات در کشور کار حرفه ای چاپ مطبوعات انجام نمی دهند.

۰ به لحاظ کیفی بیش از ۶۲ درصد از ماشین های چاپ حرفه ای مطبوعات کشور در بخش دولتی متمرکز هستند.

۰ نکته قابل توجه این که در ایران چاپ اکثر مطبوعات بخش خصوصی با ماشین های رول به دلیل بی ثباتی و تیراژ پایین اقتصادی نیست، ولی مطبوعات دولتی به علت بی توجهی به بُعد اقتصادی از این ماشین ها بهره می برند.

لازم به توضیح است که ماشین های رول مورد نظر در این تحقیق، ماشین هایی هستند که از نظر تخصصی می توانند کاغذ مطبوعات را چاپ کنند. بدیهی است که ماشین های رولی که قادر به چاپ مطبوعات نبوده اند مدنظر نبوده است.

۲. ماشین های افست ورقی

ماشین های افست ورقی، ماشین هایی هستند که عملیات چاپ را روی کاغذهای ورق شده انجام می دهند. این نوع ماشین ها توان چاپ روی کاغذ رول را ندارند و برای چاپ روزنامه ساخته نشده اند. مورد استفاده آنها در چاپ های عمومی و پر دوام تر است. بر آنچه با این ماشین ها چاپ می شود، مانند کتاب، جزوه، بروشور و...، محدودیت زمان همچون

نشریات - مترتب نیست. از ماشین های افست ورقی به طور تخصصی هیچ گاه برای چاپ روزنامه استفاده نمی شود ولی در ایران بیشتر این ماشین ها چاپ کننده مطبوعات هستند و به همین دلیل در این تحقیق مدنظر قرار گرفته اند.

ماشین های افست ورقی از نظر اندازه عمومی ترین و استانداردترین ماشین های صنعت چاپ هستند و نمی توان آنها را مانند ماشین های رول برای اندازه خاصی سفارش داد. در این تحقیق هر چند بررسی مشخصات ماشین ها در نظر نبوده ولی ارائه توضیحاتی در این باره ضروری است. تیراژ معمول این گونه چاپ در بازار ایران برای ۵۰۰۰ نسخه محاسبه می شود. به دلیل اندازه مجلات در ایران ماشین های چاپی که بیشتر در مطبوعات کشور مورد استفاده قرار می گیرند ماشین های گروه B هستند که در چاپ ایران معروف به ماشین سه ورقی و توابع آن، یعنی یک و نیم ورقی و بعضی از ماشین های نیم ورقی اند. اندازه ابعاد کاغذ در بازار ایران در دو اندازه ۱۰۰×۷۰ و ۶۰×۹۰ است که اصلی ترین استاندارد است. در مطبوعات بیشتر از کاغذ ۶۰×۹۰ استفاده می شود. ماشین های مناسب این ابعاد اقتصادی ترین تجهیزات چاپ افست ورقی را دارند و کمترین دورریز کاغذ. علاوه بر این، کاغذ، زینک و دستمزد این ماشین ها نیز مناسب ترین قیمت را دارند. بنا به دلایل مذکور ماشین های افست ورقی را می توان ماشین های تخصصی چاپ مطبوعات ایران دانست.

افست ورقی

اکثر ماشین های ایران را ماشین های افست ورقی تشکیل می دهند. این ماشین ها معمولاً برای اجرای انواع کارها استفاده می شوند. برای چاپ مطبوعات بیشتر از ماشین های $۲/۵$ ، $۲/۱$ و ۳ ورقی استفاده می شود.

اکثر ماشین های چاپ افست ورقی کشور معروف به ماشین های ۲ یا $۲/۵$ ورقی و تابعی از اندازه ۷۰×۵۰ هستند. این اندازه ها معمولاً برای قطع مطبوعات مناسب نیستند. ماشین های ۳ ورقی و توابع آن برای قطع مطبوعات کشور مناسب ترند و باطله فیلم و زینک کمتری دارند. قابل توجه این که این ماشین ها کمترین ماشین های کشور را تشکیل می دهند.

توزیع فراوانی ماشین های افست ورقی به تفکیک قطع چاپ

اندازه	تعداد رنگ	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۱	۹۷	۴۸/۵
۱	۱	۲۹۲	۲۹۲
۱	۲	۱۵	۳۰
۱	۴	۲	۸
۱	۵	۱	۵
۱/۵	۱	۱۵۲	۲۲۹/۵
۱/۵	۲	۷	۲۱
۱/۵	۴	۵	۳۰
۲/۵و۲	۱	۵۸۳	۱۴۵۷/۵
۲/۵و۲	۲	۱۳۹	۶۹۵
۲/۵و۲	۳	۱	۷/۵
۲/۵و۲	۴	۱۳	۱۳۰
۲/۵و۲	۵	۴	۵۰
۳	۱	۵۲	۱۵۶
۳	۲	۸	۴۸
۳	۴	۱	۱۲
۳	۶	۱	۱۸
۴/۵و۴	۱	۳۳	۱۴۸/۵
۴/۵و۴	۲	۷۱	۶۳۹
۴/۵و۴	۴	۱۸	۲۲۴
۶و۵	۱	۸	۴۸
۶و۵	۲	۸	۹۶
۶و۵	۴	۱۰	۲۴۰

توزیع فراوانی ماشین های افست ورقی

ورق	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۹۷	۴۸/۵
۱	۳۱۰	۲۲۵
۱/۵	۱۶۴	۲۸۰/۵
۲/۵و۲	۷۲۰	۲۲۴۰
۳	۶۲	۲۲۴
۴/۵و۴	۱۲۲	۱۱۱۱/۵
۶و۵	۲۶	۲۸۴
جمع کل	۱۵۲۱	۴۷۳۳/۵

ماشین های افست ورقی در تهران و شهرستان ها

بدیهی است مهم ترین تحلیلی که در این بخش می توان ارائه کرد تجمع ماشین های افست ورقی کشور در شهر تهران است.

توزیع فراوانی ماشین‌های افست ورقی به تفکیک قطع

چاپ در تهران

اندازه	تعداد رنگ	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۱	۲۶	۲۳
۱	۱	۱۶۵	۱۶۵
۱	۲	۱۳	۲۶
۱	۴	۲	۸
۱	۵	۱	۵
۱/۵	۱	۸۲	۱۲۶
۱/۵	۲	۵	۱۵
۱/۵	۲	۳	۱۸
۲/۵ و ۲	۱	۴۰۳	۱۰۰۷/۵
۲/۵ و ۲	۲	۹۹	۲۴۷/۵
۲/۵ و ۲	۳	۱	۷/۵
۲/۵ و ۲	۴	۱۲	۱۲۰
۲/۵ و ۲	۵	۴	۵۰
۳	۱	۲۲	۱۲۶
۳	۲	۶	۳۶
۳	۴	۱	۱۲
۳	۶	۱	۱۸
۴/۵ و ۲	۱	۲۶	۱۱۷
۴/۵ و ۲	۲	۶۰	۵۴۰
۴/۵ و ۲	۴	۱۶	۲۸۸
۶۰۵	۱	۷	۴۲
۶۰۵	۲	۸	۹۶
۶۰۵	۴	۱۰	۲۲۰

توزیع فراوانی ماشین‌های افست ورقی در

تهران

ورق	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۲۶	۲۳
۱	۱۸۱	۲۰۴
۱/۵	۹۲	۱۵۹
۲/۵ و ۲	۵۱۹	۱۲۳۲/۵
۳	۵۰	۱۹۲
۴/۵ و ۲	۱۰۲	۹۴۵
۶۰۵	۲۵	۳۷۸
جمع کل	۱۰۱۵	۳۳۳/۵

توزیع فراوانی ماشین های افست ورقی در
شهرستان ها

ورق	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۵۰	۲۵/۵
۱	۱۲۹	۱۳۱
۱/۵	۷۲	۱۲۱/۵
۲/۵ و ۲	۲۲۱	۹۰۷/۵
۳	۱۲	۳۲
۴/۵ و ۴	۲۰	۱۶۶/۵
۶ و ۵	۱	۶
جمع کل	۵۰۶	۱۴۰۰

نسبت کتی ماشین های افست ورقی کشور به تهران و شهرستان ها

ورق	تعداد دستگاه در تهران	تعداد دستگاه در کشور	تعداد دستگاه در کل شهرستان ها
۰/۵	۴۶	۹۷	۵۱
۱	۱۸۱	۳۱۰	۱۲۹
۱/۵	۹۲	۱۶۴	۷۲
۲/۵ و ۲	۵۱۹	۷۴۰	۲۲۱
۳	۵۰	۶۲	۱۲
۴/۵ و ۴	۱۰۲	۱۲۲	۲۰
۶ و ۵	۲۵	۲۶	۱
جمع کل	۱۰۱۵	۱۵۲۱	۵۰۶

چگونگی توزیع ماشین های افست در تهران و شهرستان ها

بیش از ۶۷ درصد ماشین های چاپ کشور در تهران متمرکز هستند. این تمرکز ۴ برابر
بیش از توزیع جمعیت است. *تال جامع علوم انسانی*

نسبت کیفی ماشین های افست ورقی کشور به تفکیک قطع در تهران و شهرستان ها

ورق	جمع به ورق در تهران	جمع به ورق در کل شهرستان ها	جمع به ورق کشور
۰/۵	۲۳	۲۵/۵	۲۸/۵
۱	۲۰۴	۱۳۱	۳۳۵
۱/۵	۱۵۹	۱۲۱/۵	۲۸۰/۵
۲/۵ و ۲	۱۲۲۲/۵	۹۰۷/۵	۲۳۴۰
۳	۱۹۲	۴۲	۲۳۴
۴/۵ و ۴	۹۴۵	۱۶۶/۵	۱۱۱۱/۵
۶ و ۵	۳۷۸	۶	۳۸۴
جمع کل	۳۳۳۲/۵	۱۴۰۰	۲۷۲۲/۵

جدول توزیع کیفی ماشین های افست در کشور نشان می دهد که تفاوت چندانی میان ماشین های با اندازه کوچک در تهران و شهرستان ها وجود ندارد، ولی در توزیع ماشین های با اندازه بزرگ رقابتی کاملاً نابرابر مشاهده می شود. به همین دلیل وضعیت کیفی ماشین های چاپ افست در شهرستان ها نامناسب تر از وضعیتی است که آمار و ارقام نشان می دهد. بنابراین اگر کل تعداد ماشین های موجود در شهرستان ها را به لحاظ کیفی ۱۰ درصد آمار کشور فرض کنیم، آماری خوش بینانه ارائه کرده ایم.

نکته قابل توجه دیگر در توزیع ماشین های چاپ کشور، که بخش اعظم آنها به تکنولوژی افست مجهزند، تمرکز ماشین های جدید و بزرگ در بخش دولتی، و محدودیت آنها در بخش خصوصی است. بدیهی است که تمرکز ماشین ها در بخش دولتی فقط در تهران است. مشکل تمرکز در صنعت چاپ بیشتر از صنایع دیگر مشاهده می شود. با توجه به این که چاپخانه دولتی در مراکز استان ها و شهرستان های دیگر وجود ندارد، تحلیل تمرکز این صنعت در تهران کاملاً به معنی تمرکز دولتی آن در کشور است.

توزیع ماشین های افست ورقی در بخش

دولتی و خصوصی

تهران	تعداد دستگاه	جمع به ورق
بخش خصوصی	۸۳۷	۱۹۹۸
بخش دولتی	۱۸۷	۱۳۳۵/۵

صنعت چاپ یکی از ۱۰ صنعت بزرگ تخصصی دنیا است و ماشین های آن با هزینه گزاف برای فعالیت های عظیم اقتصادی خریداری می شود و مسلماً باید در زمان کوتاه به بهره برداری مناسب برسد و سود آن در رقابت های اقتصادی برای خرید ماشین های جدیدتر سرمایه گذاری شود و در یک جریان اقتصادی فعال وارد شود. این صنعت به دلیل تخصصی بودن آن باید در اختیار متخصصان خبره قرار گیرد و از تجهیزات آن در زمان مناسب استفاده شود. استفاده ۲۴ ساعته از این ماشین ها، بهره گیری از متخصصان مجرب و بازاریابی مناسب و رقابت مؤثر از جمله موارد مهم موفقیت در این صنعت بزرگ است. بدیهی است مراکزی که از تخصص این فعالیت بهره نمی برند و محدودیت های زیادی برای بازاریابی، رقابت و انگیزه های درآمدزایی دارند باید از ورود به این تخصص، به دلیل صرف هزینه های فراوان و عدم استفاده درست از تولیدات این صنعت، خودداری کنند

وگرنه خسارت بزرگی را متقبل خواهند شد.

آمارهای توزیع کمی و کیفی استفاده از تجهیزات چاپ در بخش دولتی هیچ‌گونه استدلال منطقی ندارد. اگر فرض تمرکز این صنعت در بخش دولتی را بپذیریم، هیچ نسبت صحیحی بین تعداد ماشین‌های بخش دولتی و بخش خصوصی نمی‌توان یافت. شاخص‌های آمار کیفی ماشین‌های چاپ افست در بخش دولتی به علت جدید و بزرگ بودن ماشین‌آلات، تقریباً با موجودی کل بخش خصوصی کشور برابری می‌کند. برای رسیدن به یک مقایسه کیفی اگر تعداد ماشین‌های دولتی را از کل ماشین‌های کشور کم کنیم میانگین کیفی اندازه در هر ماشین بخش خصوصی یک ورق و در بخش دولتی به بیش از هفت ورق خواهد رسید و این بدین معناست که هر ماشین بخش دولتی از نظر اندازه حدوداً سه برابر ماشین‌های بخش خصوصی است.

وضعیت کمی و کیفی چاپخانه‌های کشور

وضعیت	تعداد چاپخانه	تعداد دستگاه	جمع به ورق	نسبت کمی (چاپخانه به دستگاه)	نسبت کیفی (کارگاه به ورق)
کشور	۲۰۸۳	۱۵۲۱	۲۷۳۳/۵	۰/۷۳	۲/۲۷
تهران	۱۰۹۱	۱۰۱۵	۳۳۳۳/۵	۰/۹۶	۲
شهرستان‌ها	۹۲۲	۵۰۶	۱۴۰۰	۰/۵	۱/۴۱
بخش دولتی	۱۱۱	۱۸۷	۱۳۲۵/۵	۱/۶۸	۱۲
بخش خصوصی	۱۹۷۲	۸۳۷	۱۹۹۸	۰/۴۲	۱/۰۱

اگر تعداد ماشین‌آلات بخش دولتی را از بخش خصوصی کسر و سپس آن را بر تعداد چاپخانه‌های بخش خصوصی تقسیم کنیم در هر کارگاه بخش خصوصی کشور فقط یک ورق ماشین چاپ وجود دارد، در صورتی که تقسیم ماشین‌های دولتی به چاپخانه‌های دولتی تعداد ۱۲ ورق را نشان می‌دهد. در نسبت‌های کمی و کیفی، چاپخانه‌های بخش خصوصی در بدترین وضعیت و پس از آن چاپخانه‌های شهرستان‌ها قرار دارند. بهترین وضعیت مربوط به چاپخانه‌های دولتی و پس از آن مربوط به چاپخانه‌های تهران است.

در چاپخانه‌های افست کشور اکثر فعالیت‌های چاپی انجام می‌شود. از ۲۰۸۳ چاپخانه افست کشور فقط ۱۳ ماشین فعالیت اصلی خود را به چاپ مطبوعات اختصاص داده‌اند.

توزیع فراوانی چاپخانه‌های کشور برحسب نوع فعالیت آنها

نوع کار	تعداد
مطبوعات	۱۳
فرم‌داری	۶۰
کتاب	۵
تولیدات	۶
کارت‌پستال	۹
جعبه‌سازی	۸۱
همه	۱۹۰۹
جمع	۲۰۸۳

نتیجه

○ از ۲۰۸۳ چاپخانه کشور فقط ۱۳ چاپخانه در چاپ مطبوعات فعال‌اند.
 ○ ماشین‌هایی که اکثر مطبوعات کشور را چاپ می‌کنند برای این تخصص ساخته نشده‌اند.
 ○ میانگین ماشین‌های افست در هر چاپخانه بخش خصوصی یک ورق و در دولت ۱۲ ورق است.
 ○ ۷۰ درصد ماشین‌های افست کشور در تهران و کمتر از ۳۰ درصد آن در شهرستان‌ها توزیع شده است.
 ○ به لحاظ کیفی بیش از ۹۰ درصد از ماشین‌های افست کشور در چاپخانه‌های تهران و بخش دولتی متمرکز شده‌اند.
 ○ توزیع ماشین‌های افست به لحاظ کمی و کیفی ابتدا در چاپخانه‌های دولتی و سپس در چاپخانه‌های تهران انجام گرفته است.
 ○ نامناسب‌ترین توزیع ماشین‌های افست ابتدا در چاپخانه‌های بخش خصوصی و سپس در چاپخانه‌های دولتی صورت گرفته است.

۳. ماشین‌های لترپرس ورقی

ماشین‌های لترپرس، که به اشتباه در ایران به ماشین‌های مسطح معروف شده‌اند، ماشین‌هایی هستند که چاپ را از طریق حروف سربی و کلیشه فلزی انجام می‌دهند. امروزه از این نوع چاپ به علت مقدمات پردردسرش استفاده نمی‌شود. این ماشین‌ها

معمولاً در شهرستان‌ها برای چاپ اوراق اداری، آگهی‌های فوت، تیغ‌زنی جعبه و چاپ اسامی در کارت‌های عروسی از قبل چاپ شده مورد استفاده قرار می‌گیرند. ممکن است برای چاپ نشریات کم ورق و محدود در شهرستان‌ها هنوز از این سیستم استفاده کنند. این تکنولوژی نیاز به لیتوگرافی ندارد و در تیراژهای پایین و نشر تک رنگ هنوز در کشور به کار می‌رود. با توجه به این که هنوز در بسیاری از شهرستان‌ها لیتوگرافی و دستگاه افست وجود ندارد این چاپ برای نشریات محلی در دسترس و مقرون به صرفه است. به رغم این که حداقل سن ماشین‌های لترپرس در کشور ۳۰ سال است. تولید قطعات یدکی آنها از ۱۵ سال پیش تاکنون متوقف شده است.

توزیع ماشین‌های لترپرس در کشور به تفکیک قطع

اندازه لترپرس	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۱۵۲۰	۷۶۰
۱	۱۳۰	۱۳۰
۱/۵	۱۳۸	۲۰۷
۲/۵ و ۲	۴۴۷	۱۱۱۷/۵
۳	۲۰	۶۰
۴ و ۲/۵	۸	۳۶
جمع	۲۲۷۳	۲۳۱۰/۵

بیش از ۶۷ درصد ماشین‌های لترپرس کشور را ماشین‌های نیم ورقی تشکیل می‌دهند که توانایی چاپ مطبوعات را ندارند. میانگین ماشین‌های لترپرس در کشور کمتر از یک ورق است.

توزیع ماشین‌های لترپرس در تهران به تفکیک قطع

اندازه لترپرس	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۴۹۵	۲۴۷/۵
۱	۳۲	۳۲
۱/۵	۲۹	۵۸
۲/۵ و ۲	۲۱۸	۵۴۵
۳	۱۱	۳۳
۴ و ۲/۵	۱	۲/۵
جمع	۷۸۶	۹۲۰

وضعیت ماشین آلات لترپرس تهران به خاطر فرسوده بودن آنها تفاوت چندانی با وضعیت این ماشین ها در سایر نقاط کشور ندارد. مهم ترین نکته در این خصوص انتقال این ماشین ها به جعبه سازی ها برای تیغ زنی و چاپخانه های شهرستان ها است.

توزیع ماشین های لترپرس در بخش دولتی به تفکیک قطع

اندازه لترپرس	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۴۰	۲۰
۱	۱۱	۱۱
۱/۵	۵	۷/۵
۲/۵ و ۲	۳۰	۷/۵
۳	۳	۹
۴ و ۴/۵	۰	۰
جمع	۸۹	۵۵

توزیع دستگاه های لترپرس در بخش دولتی مانند دیگر ماشین آلات چاپ دولتی نیست و نسبت آن با ماشین های رول و افست غیر قابل مقایسه است. این نکته را باید متذکر شد که تنها وجود این نوع ماشین آلات نشانگر فقر چاپخانه است و نمی توان تعداد زیاد این ماشین ها در چاپخانه را ناشی از کیفیت بالای آن دانست.

توزیع ماشین های لترپرس در بخش خصوصی تهران

اندازه لترپرس	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۴۵۵	۲۲۷/۵
۱	۲۲	۲۲
۱/۵	۲۴	۳۶
۲/۵ و ۲	۱۸۸	۴۷۰
۳	۸	۲۴
۴ و ۴/۵	۱	۴/۵
جمع	۶۹۸	۷۸۴

تفاوت وضعیت ماشین های لترپرس در بخش دولتی و بخش خصوصی در توزیع بیشتر ماشین آلات کوچک در بخش خصوصی و میانگین کیفیت بهتر ماشین ها در بخش دولتی است.

توزیع ماشین‌های لترپرس در شهرستان‌ها

اندازه‌لترپرس	تعداد دستگاه	جمع به ورق
۰/۵	۶۹۹	۳۴۹/۵
۱	۷۷	۷۷
۱/۵	۸۱	۱۲۱/۵
۲/۵ و ۲	۱۵۶	۳۹۰
۳	۵	۱۵
۴ و ۵	۶	۲۷
جمع	۱۰۲۴	۹۸۰

توزیع دستگاه‌های لترپرس در شهرستان‌ها تفاوت چشمگیری با تهران ندارد. تعداد این ماشین‌آلات دو برابر ماشین‌های افست است که حکایت از فقر چاپخانه‌های شهرستانی دارد.

تفاوت ماشین‌های افست و لترپرس

مقایسه موجودی ماشین‌آلات افست و لترپرس در هر یک از عوامل مورد بررسی نشانگر توانایی و ضعف چاپخانه است.

مقایسه توزیع کمی و کیفی ماشین‌های افست و لترپرس در کشور

ورق لترپرس	تعداد دستگاه لترپرس	ورق افست	تعداد دستگاه افست	
۹۲۰	۷۸۶	۳۳۳۳/۵	۱۰۱۵	تهران
۹۷۲	۱۰۲۴	۱۴۰۰	۵۰۶	شهرستان‌ها
۱۲۲/۵	۸۸	۱۳۳۵/۵	۱۸۷	بخش دولتی
۷۸۴	۶۹۸	۱۹۹۸	۸۳۷	بخش خصوصی

در تهران کیفیت ماشین‌آلات افست ۳ برابر ظرفیت کمی آنها است ولی این آمار در ماشین‌های لترپرس به کمتر از ۷۲ هم تقلیل می‌یابد.

تعداد ماشین‌های افست در تهران بیش از ۲/۵ برابر شهرستان است در حالی که تعداد ماشین‌های لترپرس شهرستان ۷۵ برابر تهران است.

در بخش دولتی نسبت کیفی ۷ برابر در ماشین‌های افست به کمتر از ۷۴ در ماشین‌های لترپرس کاهش پیدا می‌کند.

نتیجه

- ماشین آلات لترپرس توانایی چاپ حرفه‌ای مطبوعات را ندارند.
- تولید ماشین آلات لترپرس ۳۰ سال پیش پایان یافته و فعالیت چاپی توسط آنها مقرون به صرفه نیست.
- تولید قطعات یدکی این ماشین آلات از ۱۵ سال پیش متوقف شده و کار با این ماشین‌ها با مشکلات فراوان صورت می‌پذیرد.
- چاپخانه‌های بزرگ که دارای تجهیزات جدید هستند. این دستگاه را از دور خارج کرده‌اند.
- اکثر چاپخانه‌های شهرستان‌ها دارای ماشین‌آلات لترپرس هستند و به همین دلیل از نظر فنی امکان چاپ نشریه در شهرستان‌ها وجود ندارد.

نتیجه‌گیری کلی

- بیش از ۹۵ درصد از ماشین‌های حرفه‌ای چاپ مطبوعات کشور در تهران متمرکز هستند.
- به لحاظ کیفی ۶۲ درصد از ماشین‌های حرفه‌ای چاپ مطبوعات در دولت متمرکز است.
- به لحاظ کمی بیش از ۵۱ درصد از ماشین‌های حرفه‌ای چاپ مطبوعات در دولت متمرکز است.
- ۸۰ درصد چاپخانه‌های دارنده ماشین‌های حرفه‌ای چاپ مطبوعات در کشور کار حرفه‌ای مطبوعات انجام نمی‌دهند.
- به لحاظ کیفی بیش از ۶۲ درصد از ماشین‌های حرفه‌ای چاپ مطبوعات کشور در دولت متمرکزاند.
- از ۲۰۸۳ چاپخانه کشور فقط ۱۳ چاپخانه تخصص چاپ مطبوعات دارند.
- ماشین‌های چاپ اکثر مطبوعات کشور برای این حرفه ساخته نشده‌اند.
- میانگین ماشین‌های افست در چاپخانه‌های بخش خصوصی یک و در بخش دولتی ۱۲ ورق است.
- ۷۰ درصد ماشین‌های افست کشور در تهران و کمتر از ۳۰ درصد آن در شهرستان‌ها

توزیع شده است.

○ به لحاظ کیفی بیش از ۹۰ درصد از ماشین‌های افست کشور در چاپخانه‌های تهران و بخش دولتی متمرکز شده است.

○ توزیع ماشین‌های افست به لحاظ کمی و کیفی ابتدا در چاپخانه‌های دولتی و سپس در چاپخانه‌های تهران انجام گرفته است.

○ نامناسب‌ترین توزیع ماشین‌های افست ابتدا در چاپخانه‌های بخش خصوصی و سپس در چاپخانه‌های دولتی صورت گرفته است.

○ ماشین‌آلات لترپرس توانایی چاپ حرفه‌ای مطبوعات را ندارد.

○ تولید ماشین‌آلات لترپرس ۳۰ سال پیش پایان یافته و فعالیت چاپی توسط آنها مقرون به صرفه نیست.

○ تولید قطعات یدکی این ماشین‌آلات از ۱۵ سال پیش متوقف شده و کار با این ماشین‌ها با مشکلات فراوان صورت می‌پذیرد.

○ چاپخانه‌های بزرگ که دارای تجهیزات جدید هستند ماشین‌های لترپرس را از دور خارج کرده‌اند.

○ اکثر چاپخانه‌های شهرستان‌ها دارای ماشین‌های لترپرس هستند و به همین دلیل از نظر فنی امکان چاپ نشریه در شهرستان‌ها وجود ندارد.

اگر در این تحقیق آمار سخت‌افزار مطبوعات در کشور را به‌طور کلی و بدون تفکیک بخش دولتی و بخش خصوصی بررسی کنیم شاید بتوان گفت مجموع سخت‌افزارهای موجود با توجه به تولید مناسب است، اما اگر موجودی تجهیزات مطبوعات بخش دولتی را از این آمار کسر کنیم، شاهد حضور مطبوعات قدرتمند در بخش دولتی و مطبوعات ضعیف در بخش خصوصی خواهیم بود.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که مطبوعات کشورمان در چنین وضعیتی توان حرفه‌ای و تخصصی شدن را ندارند و از مهم‌ترین عوامل این مدعا دخالت مستقیم دولت، اقتصادی نبودن سرمایه‌گذاری سخت‌افزاری، ناپایداری و نبود امنیت لازم برای ادامه انتشار مطبوعات است که باعث سلب هرگونه رقابت آزاد و سالم در عرصه مطبوعات ما شده و آنها را مجبور کرده عامل اقتصادی را، که مهم‌ترین عامل رشد و توسعه وضعیت سخت‌افزاری است، به عنوان یک عامل مهم از فعالیت‌های خود خارج سازند.

ناپایداری مطبوعات ایران از نظر سیاسی همیشه باعث بی ثباتی اقتصادی آنها بوده است. بررسی وضعیت سخت‌افزاری مطبوعات در کشور ما بدون توجه به وضعیت عمومی مطبوعات قابل بررسی نیست. فقدان فعالیت سندیکایی به عنوان تصمیم گیرنده اصلی می‌تواند عامل مهمی برای فعالیت‌های اقتصادی مطبوعات باشد که در درجه اول باعث رشد و توسعه سخت‌افزاری مطبوعات خواهد بود، اما همیشه نگرانی‌ها و مشکلات سیاسی از این فعالیت جلوگیری به عمل آورده است.

قانون و سیاست‌های دولت

بعد از انقلاب مسئولیت چاپ کشور به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سپرده شد. این وزارتخانه با توجه به تخصص فرهنگی خود، فقط به این جنبه صنعت چاپ توجه کرده است. دور افتادن این صنعت که در جهان به عنوان یک از ۱۰ صنعت مهم شناخته شده. از وزارت صنایع باعث شده تا این وزارتخانه که متولی صنعت کشور است، صنعت چاپ را از اقلام مربوط به حوزه کار خود خارج سازد.

افزایش سخت‌افزار طبق آیین‌نامه مصوب مجلس شورای اسلامی در اختیار دولت است. به همین دلیل و با توجه به وزارتخانه متولی، همیشه بخش دولتی برای توسعه سخت‌افزاری صلاحیت بیشتری داشته است. چرا که بخش دولتی خودی محسوب می‌شده و دلیلی برای گزینش‌های مرسوم وجود نداشته و همچنین ارز کافی برای خرید این ماشین‌آلات بدون توجه به بازدهی اقتصادی را در اختیار داشته است.

سیاست دولت بعد از انقلاب، صادر نکردن مجوز ورود سخت‌افزار تا سال ۱۳۶۳ در مطبوعات دولتی و بخش خصوصی در تهران بوده است. این سیاست از سال ۱۳۶۳ به بعد تغییر یافته و مجوز توسعه سخت‌افزار فقط برای مراکز دولتی امکان‌پذیر شده است، به همین دلیل میزان ورود تجهیزات چاپ بعد از این تاریخ بسیار است.

پارانه در مطبوعات دولتی

از ابتدای انقلاب تاکنون تخصیص ارز به بهای دولتی برای خرید تجهیزات، کاغذ و مواد لازم برای مطبوعات وابسته به دولت وجود داشته و کماکان ادامه دارد. این پارانه‌ها باعث ثروتمند بودن اکثر مطبوعات دولتی و غنی بودن وضعیت ابزارهای آنها شده است.

متأسفانه این اقدام باعث ضعیف شدن مطبوعات بخش خصوصی شده که سنجش بین این دورا ناممکن می‌سازد.

مدیریت دولتی

ماشین‌های چاپ مانند دیگر ابزار تکنولوژی روزبه‌روز در حال توسعه هستند. بدیهی است در این‌گونه موارد، تنها راه حل محاسبه و کسب درآمدهای لازم برای تهیه ماشین‌آلات جدید قبل از استهلاک ماشین‌های فرسوده است. مشکلات اداری در دولت، تخصصی بودن سخت‌افزارهای مطبوعاتی در اکثر مراکز دولتی، محدودیت شرکت‌ها در ارائه قیمت در رقابت‌های تجاری، محدودیت زمان کار، نبودن امکان پرداخت حق‌الزحمه بیشتر برای افزایش کمیّت و کیفیت کار، که بیکاری شدید به دنبال داشته. باعث شده از سخت‌افزارها در بخش دولتی استفاده مناسب نشود. به همین دلیل عامل اقتصادی مهم‌ترین عامل رشد و توسعه وضعیت سخت‌افزاری به عنوان یک عامل مهم فعالیت‌های مطبوعات دولتی است.

مدیریت غیردولتی

سخت‌افزارهای موجود در بخش خصوصی با توجه به این‌که کهنه‌تر از سخت‌افزارهای دولتی هستند همیشه کارآیی و تولید غیرقابل قیاسی را به نسبت بخش دولتی ارائه کرده‌اند. بخش خصوصی به خاطر نظارت تخصصی، نبود بوروکراسی و آزادی در پرداخت حق‌الزحمه به اهل فن و زمان فعالیت نامحدود از تجهیزات خود بهره بیشتری گرفته است.

پیشنهاد

مهم‌ترین نتایج تحقیق این است که مطبوعات بخش خصوصی در ایران از تجهیزات حرفه‌ای بهره نمی‌برند و توانایی رقابت با نشریات دولتی را ندارند. بدیهی است اگر بخش دولتی و خصوصی دارای امکانات برابر بودند نتیجه رقابت بین این دو، توسعه سخت‌افزاری مطبوعات در هر دو بخش بود، اما دلایل فراوان نبود رقابت و پیشرفت امکانات دولتی و مرسوم شدن آن به عنوان یک اصل تاحدی پیشرفته، جای هیچ پیشنهاد

برابری را باقی نگذاشته است.

در بررسی سخت‌افزاری مطبوعات در چاپخانه‌های بخش خصوصی این نتیجه نیز بدیهی است که این مشکل نیز مانند مشکلات دیگر مطبوعات فقط تابع مسائل سخت‌افزاری نیست بلکه تابعی از مسائل و مشکلات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آنها است. یعنی بی‌ثباتی، شرایط ناپایدار سیاسی و فرهنگی، مانع سرمایه‌گذاری مقرون به صرفه تجهیزات حرفه‌ای مطبوعات برای آنها و یا حتی بخش خصوصی علاقه‌مند و سرمایه‌گذار شده است.

لذا، اگر موارد پیش گفته را به عنوان عامل اصلی یعنی سرمایه‌گذاری سخت‌افزاری در مطبوعات برای سود اقتصادی متعادل همراه با توسعه فرهنگی در این صنف در نظر بگیریم، هیچ‌گونه سرمایه‌گذاری در این رقابت سودآور نیست. شاید در این شرایط تنها تأسیس یک یا چند شرکت سهامی واردکننده سخت‌افزار تخصصی مطبوعات خصوصی و بدون وابستگی به یک مطبوعه خاص یا دولت بتواند در کوتاه‌مدت راه حلی باشد و تا حدی مشکلات سخت‌افزاری مطبوعات کشور را کاهش بدهد و آنها را در وضعیتی مستقل‌تر و تخصصی‌تر قرار دهد. بدیهی است اگر کماکان تفاوت یارانه دولتی به عنوان مهم‌ترین عامل اقتصادی، بین مطبوعات دولتی و بخش خصوصی وجود داشته باشد، هرگونه توسعه سخت‌افزار مطبوعات در بخش دولتی محکوم به شکست خواهد بود. □

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی